

Diskors mill-Onorevoli Anton Tabone

Speaker tal-Kamra tad-Deputati

Parlament ta' Malta

fl-okkażjoni tal-kommemorazzjoni

tas-*SETTE GIUGNO*

L-Erbgħa, 7 ta' Ġunju 2006

It-tifkira tal-ġrajjet tas-Sette Giugno issir ta' kull sena biex il-Parlament Malti jfakkar lin-Nazzjon mhux biss l-għerūq tiegħu, iżda wkoll dak kollu li seħħ biex illum għandna u qed ingawdu d-demokrazija parlamentari fpajjizna. Il-wirt prezzjuż li hallewlna missirijietna nibqgħu ngħożżuh u nkattruh għaliex il-preżent u l-futur tagħna jistrieħ preċiżament fuq valuri li ġew sigillati bid-demm tal-vittmi tas-Sette Giugno tas-sena 1919.

L-istorja tal-Parlament fil-fatt ma tmurx lura biss sal-ġrajjet li qegħdin infakkru llum. Jekk wieħed irid jagħrbel l-istorja twila ta' l-iżvilupp politiku ta' pajjizna, bilfors irid jitfa' harstu mijiet ta' snin lura. Infatti, sa mill-Medjuevu tardiv, Malta u Għawdex gawdew minn gvernijiet muniċipali tagħhom li, għad mhux dejjem eletti b'mod rappreżentattiv, kellhom il-poter li jmessu l-affarijiet interni tal-gzejjer tagħna.

Din il-forma ta' gvern muniċipali damet tiġi prattikata għal mijiet ta' snin. Matul dan iż-żmien kollu ma setax jonqos illi l-poplu tagħna jakkwista esperjenza ta' tmexxija taħt hakmijiet differenti, inklużi dik tal-Kavallieri u l-ewwel snin ta' l-Ingliżi, sakemm dan it-tip ta' tmexxija safa' abolit fis-sena 1818.

Infatti, wara l-miġja ta' l-Ingliżi, l-iżvilupp kostituzzjonali tagħna mar lura sewwa allavolja kienu żmenijiet fl-Ewropa fejn kienet tinstema' għajta qawwija għal-liberta'. Ried ikun imbagħad it-tqanqil tas-Sette Giugno li ġieghel lill-Gvern Ingliż jagħtina l-ewwel kostituzzjoni ta' *self government* li tat lil Malta forma ta' gvern responsabbli.

Il-moviment għall-ħelsien politiku li nistgħu ngħidu li beda fis-snin tletinijiet meta ntalbet id-*Dominion Status*, u rabba' l-momentum wara l-gwerra, kien imbagħad determinanti fil-ġlieda għall-indipendenza tal-pajjiż.

Naturalment waqt dawn is-snin kollha, il-Parlament Malti, li taht forma jew oħra għandu 'l fuq minn tmenin sena, baqa' jirrifletti l-aspirazzjonijiet u x-xewqat tal-poplu. Dak li nirriferu għalih bħala l-Parlament tagħna, fil-verita' kellu l-bidu tiegħu bħala Parlament sovrani meta daħlet fis-seħħ il-Kostituzzjoni ta' l-Indipendenza. Effettivament bdejna ngħoddu l-leġislaturi parlamentari minn dak iż-żmien biex wasalna sal-leġislatura kurrenti. l-ghaxar waħda.

L-istorja parlamentari tagħna hija waħda tassew interessanti, mera ta' kif il-poplu kien immexxi, għatxan għal-liberta', jaqdef biex jikseb il-ħelsien politiku tiegħu. Hafna drabi jaqdef kontra l-kurrent, iżda dejjem koerenti ma' l-aspirazzjonijiet tiegħu.

Kif kont semmejt drabi oħra f'okkażjonijiet bħal tal-lum, ix-xewqa ġenerali u l-ħtieġa li tinkiteb l-istorja tal-Parlament Malti, ilha tinħass u llum għandi l-pjaċir u s-sodisfazzjon inħabbar il-pubblikazzjoni ta' ktieb fuq is-sugġett. L-awtur huwa l-Professor Godfrey A Pirota. Irrid ngħid li l-pubblikazzjoni kellha wkoll il-koperazzjoni tad-Dipartiment ta' l-Infommazzjoni. Din il-pubblikazzjoni turina kif matul iż-żmien, Maltin veri ta' kull twemmin politiku stinkaw kemm felħu biex pajjiżna jikseb il-ħelsien politiku tiegħu u fl-istess waqt ikattru l-ġid ekonomiku u soċjali għall-poplu tagħna. Għaldaqstant, inħossu d-dmir tiegħi li f'din l-okkażjoni nsellmilhom u nagħtihom ġieħ f'isem il-poplu kollu.

Ippermettuli hawn nagħmel osservazzjoni fuq livell personali. B'umilta' nistqarr il-privileġġ u l-unur nagħlaq erbghin sena nservi l-poplu u l-pajjiżi fil-Parlament tagħna. Matul dawn is-snin kollha, kont xhud ta' żviluppi kbar li seħhew f'pajjiżna. Tul dan iż-żmien, Malta kellha sitt prim ministri u l-Gvern tbiddel minn naħa għall-oħra diversi drabi. Mill-1966 kien hemm għaxar *Speakers*. Saħansitra anke l-istess post fejn jiltaqa' l-Parlament tbiddel. Fl-esperjenza twila tiegħi nistqarr li l-Parlament tagħna bid-diffikultajiet u l-limitazzjonijiet kollha li jiltaqa' magħhom dejjem qeda lill-pajjiż mill-aħjar li seta'.

Għalhekk nixtieq nieħu din l-opportunita' biex insellem u niringrazzja lill-membri ta' l-istaff tal-Parlament, tal-lum u tal-bieraħ, għad-determinazzjoni u dedikazzjoni tagħhom li dejjem urew fil-qadi ta' dmirijiethom.

Izda issa b'mod konkret u realistiku, ejja nħarsu lejn il-futur immedjat. Hija haġa ċerta li l-Parlament għandu bżonn urgenti li jiġġedded u fejn hemm bżonn, ibiddel biex jilqa' għall-isfidi li jinsabu quddiemu. Il-Parlament Malti jeħtieġ li jkollu aktar vizibilita' kemm lokalment kif ukoll internazzjonalment. Jinħass għalhekk il-bżonn li lkoll kemm aħna nuru determinazzjoni u heġġa fix-xogħol tiegħu.

Ilkoll kemm aħna għandna rwol mill-aktar importanti biex inressqu l-Parlament aktar viċin il-poplu. Mhux biżżejjed li d-dibattiti jistgħu jiġu segwiti minn fuq ir-radju jew permezz ta' l-internet. Hemm il-bżonn li jkun hemm aktar kuntatt dirett mal-poplu, mas-

soċjeta' ċivili u ma' dawk l-organizzazzjonijiet li jistgħu jgħinu fit-teħid ta' deċizjonijiet li jaġhmlu ġid lis-soċjeta' Maltija. Il-Kumitati tal-Parlament ukoll jistgħu jservu biex dan il-għan jintlaħaq.

Hawnhekk irrid infakkar li kont ipproponajt li l-awtonomija tal-Parlament għandha sseħh. Daqs sena ilu għaddejt liż-żewġ naħat tal-Kamra rapport imhejji mill-*Management Efficiency Unit* ta' l-Uffiċċju tal-Prim Ministru fuq is-sugġett. Għadni qed nistenna r-reazzjoni formali u uffiċjali taz-żewġ naħat, kif ukoll ir-reazzjoni fuq ir-rapport dwar ir-reviżjoni ta' l-Ordinijiet Permanenti tal-Kamra.

Ngħid dan għaliex nemmen li l-Parlamentari tagħna għandhom bżonn ta' faċilitajiet u servizzi superjuri biex ikunu jistgħu jaqdu dmirijithom b'heffa u b'effiċjenza. Mhux biss biex ikollhom spazju fiziku minn fejn iservu aħjar lill-kostitwenti tagħhom, iżda iżjed importanti li jkollhom hin addizzjonali biex jippreparaw ruħhom fil-qadi tad-doveri ta' kull wieħed u waħda minnhom.

M'iniex se nerga' nidhol fl-argument jekk il-Parlamentari tagħna għandhomx ikunu kompletament dedikati għax-xogħol ta' l-Istituzzjoni. Diġa' esprimejt l-opinjoni fuq hekk u llum nista' biss insostni dik l-opinjoni b'saħħa akbar. Izda ċertament, bil-volum ta' xogħol dejjem jizdied, żgur li l-Parlamentari tagħna għandhom il-htieġa ta' aktar hin għad-dispożizzjoni tagħhom biex iwettqu sew u b'mod sħiħ il-mandat tagħhom. U għalhekk hawnhekk nixtieq niringrazzja lill-Membri Parlamentari kollha tax-xogħol

fejjiendi li jagħmlu, fuq livell lokali u dak internazzjonali, li għandu jkollu r-rispett u l-istima ta' kulhadd.

Inżid ngħid li madankollu, f'dawn l-aħħar snin sar hafna progress u lkoll nistgħu ngħidu li t-twaqqif tal-Kumitati Permanenti għen mhux ftit biex ix-xogħol tal-Kamra jitqassam aħjar. Kultant pero' jinħass in-nuqqas ta' koperazzjoni u kollaborazzjoni bil-konsegwenza li dak ir-ritmu ta' xogħol li jkun intlaħaq jiġi affettwat u jieħu ż-żmien biex jerga' jirpilja. Għalhekk nerga' nagħmel appell minn qalbi lill-Membri kollha biex iżommu quddiem għajnejhom il-bżonn kontinwu ta' tolleranza, rispett reċiproku u rispett lejn l-Istituzzjoni waqt li jkunu qegħdin jaqdu d-doveri tagħhom kif jixraq.

Illum, kif diġa' ntqal, il-Parlament tagħna huwa wieħed sovrani. Ir-rwol tiegħu qiegħed iwettqu frealtajiet godda li pajjiżna qed jesperjenza. Minbarra l-esiġenzi legiżlattivi tiegħu, il-Parlament qed jiżviluppa u jmexxi funzjoni diplomatika. Relazzjonijiet ma' pajjiżi oħra, fl-Ewropa u lil hinn, qed jiġu żviluppati mhux biss f'qafas inter-governamentali, iżda anke fid-dimensjoni parlamentari.

Il-preżenza tal-Parlament Malti f'istituzzjonijiet bħall-Kunsill ta' l-Ewropa, il-Parlament Ewropew, l-Unjoni Inter-Parlamentari, l-Assemblea Parlamentari Ewro-Mediterranja, l-Organizzazzjoni tas-Sigurta' u l-Koperazzjoni fl-Ewropa u l-Assoċjazzjoni Parlamentari tal-*Commonwealth* kif ukoll f'laqgħat oħra ta' natura bilaterali u l-partecipazzjoni tal-parlamentari Maltin li jmorru josservaw proċessi elettorali f'pajjiżi barranin, jirrikjedi l-partecipazzjoni regolari u professjonali tal-Membri Parlamentari tagħna.

Biex dan isehh bl-aktar mod effettiv fid-diversi fora parlamentari li nipparteċipaw fihom, fejn it-temi jkunu varji u hafna drabi sensitivi u kumplessi, hemm bżonn li nikkunsidraw b'mod serju x'tip ta' *back-up* il-Membri Parlamentari tagħna jista' jkollhom. Napprezza li eżercizzju bħal dan jirrikjedi aktar finanzjament, imma rridu nirrealizzaw li l-Parlament Malti bil-limitazzjonijiet kollha, illum huwa obligat li jaqdi l-istess doveri ta' kull Parlament ieħor fl-Unjoni Ewropea. Ma nistgħux nibqgħu naħdmu bl-ghodda ta' l-imghoddi.

Irrid nirrimarka li l-Parlament tagħna jżomm u jorganizza laqgħat f'Malta wkoll. Infatti, għadu kif organizza b'suċċess is-37 Konferenza tal-Gzejjer Brittaniċi u dawk tar-reġjun tal-Mediterran fi hdan l-Assoċjazzjoni Parlamentari tal-*Commonwealth*. F'Novembru li ġej, il-Parlament Malti se jorganizza wkoll il-laqgħa ta' l-Assemblea Parlamentari ta' l-Organizzazzjoni għas-Sigurta' u l-Kooperazzjoni fl-Ewropa li se tinkludi wkoll ir-raba' Forum fuq il-Mediterran. Il-Parlament Malti qed jagħti wkoll importanza kbira lill-Mediterran u irrid ngħid illi, bil-perseveranza u insistenza kontinwa tad-delegazzjoni Maltija fi hdan l-Unjoni Inter-Parlamentari, huwa mistenni illi s-sessjoni inawgurati tal-Assemblea Parlamentari tal-Mediterran tiltaqa' fil-Ġordan f'Settembru li ġej.

Il-Kumitat Permanenti ta' l-Affarijiet Barranin u Ewropej huwa attiv hafna, bħal ma huma l-Kumitati l-oħra. Il-kunċett li l-Parlament jiffunzjona biss biex jgħaddi l-liġijiet u xejn iktar, huwa kunċett pjuttost superat. Anke fl-isfera legiſlattiva, li naturalment tibqa' r-rwol prinċipali tiegħu, il-Parlament tagħna għandu r-responsabilita' u d-dover li jagħrbel

il-proposti ta' ligijiet li joriginaw minn Brussell. U dan kollu jrid jagħmlu bl-ikbar reqqa u effiċjenza u fil-ħin dovut, minkejja l-limitazzjonijiet infrastrutturali tiegħu kemm fiżiċi u kemm f'dawk li huma riżorsi umani. Fi ftit kliem, irid jiffunzjona ta' Parlament Nazzjonali u jilhaq u jlahħaq ma' Parlamenti Nazzjonali oħra ferm ikbar minnu, mhux biss fin-numru ta' Deputati, imma wkoll f'sostenn ta' servizzi neċessarji u indispensabbli.

Huwa f'dan il-kuntest li nišhaq li l-istruttura amministrattiva tal-Parlament tiġi aġġornata għaž-żmenijiet tal-lum u ta' għada. Irridu nimmodernizzaw biex insaħħu l-effiċjenza u l-produttività. Fil-fehma tiegħi aktar ma ndumu biex inwettqu l-miżuri meħtieġa, miżuri li Parlamenti oħrajn ilhom li wettqu s-snin, aktar se nkomplu nsibuha tqila li nlahħqu b'mod effettiv ma' l-impenji li dejjem qed jikbru u jizdiedu. L-impenji tal-Membri Parlamentari mhux biss żdiedu imma saru aktar intensi u speċjalizzati. Għalhekk il-htieġa li jkollhom servizzi ta' aċċess għal aktar riċerka f'oqsma differenti.

Wieħed forsi jistaqsi: Imma dan kollu x'għandu x'jaqsam mas-Sette Giugno? Verament it-tifkira memorabbli ta' dan l-avveniment gloriuż fl-istorja ta' pajjiżna hija fiha nnifisha okkażjoni biex nibqgħu nfakkru s-sagrificċju estrem ta' erbgħa minn ħutna fis-sena 1919. Din tibqa' ħolqa importanti fl-iżvilupp politiku u kostituzzjonali tal-pajjiż tagħna. Hija okkażjoni fejn l-Istat Malti indika dan il-jum bħala festa nazzjonali fejn jispikka fiha l-profil parlamentari. Għalhekk hija okkażjoni li tridna niffukaw l-izjed fuq il-Parlament Malti, insemgħu l-kisbiet tiegħu u nesprimu l-aspirazzjonijiet tiegħu. U dan ma jnaqqas xejn mill-gieħ li tistħoqqilha l-festa nazzjonali tas-Sette Giugno.

Izda ma nistgħux nistrieħu biss fuq il-kisbiet li għamilna. Is-sostenibilita' ta' dak li wettqet Malta fil-kamp politiku u kostituzzjonali teħtieg li nimxu maż-żmenijiet u nissuktaw fil-mixja tagħna. Jekk nieqfu, inkunu fil-periklu li niffossillizzaw jew li nintefgħu lura.

L-għaqal kbir li wrew missierijietna hemm bżonn li nimitawh. Jekk dan kollu jgħodd fil-kamp politiku, kemm iktar għandu jgħodd fil-qasam parlamentari li huwa s-sors ewlieni tal-leġislazzjoni ta' pajjiżna. Għaldaqstant nagħmel appell sinċier biex inwarrbu d-differenzi żejda ta' bejnietna biex inkunu nistgħu ningħaqdu fl-aspirazzjonijiet nazzjonali fl-interess suprem tal-Maltin u l-Għawdxin kollha.